

*КОБЗАР Н. І., кандидат економічних наук, доцент,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
КІРІЄНКО О. М., кандидат економічних наук, доцент
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
Україна, м. Дніпропетровськ*

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Важливим фактором зростання ролі корпоративної соціальної відповідальності в сучасних умовах є глобалізація, яка стає якісно новим етапом взаємовідносин національних економік на основі поглиблення інтернаціоналізації світового господарства, інтенсифікації міжнародних переміщень економічних благ, капіталу, ресурсів, технологій, інформації. Процес глобалізації, як відомо, охоплює не лише країни світового співтовариства, територіальні об'єднання, а й окремі ділові одиниці, які за масштабами своєї діяльності виходять на міжнародний рівень. За цих умов значно зростає вплив міжнародних стандартів розвитку на економіку і політику окремих національних господарств, що сприяє прискореному формуванню умов відповідальності цим стандартам, зміні стереотипів ведення власного бізнесу, приватно-егоїстичної свідомості та виходу на якісно новий рівень розробки і прийняття управлінських рішень. Корпоративна соціальна відповідальність як концепція, з моменту свого виникнення і майже до 2010 р., за результатами теоретичних досліджень, мала близько 80 різних трактувань, що, з одного боку, свідчить про наявність спільних рис щодо сутності поняття, а з іншого – ускладнює загальне розуміння процесів, що відбуваються в межах окремих компаній, заважає розробці єдиних спільних підходів до формування програм, стратегій та тактики управління їх реалізацією [1]. Тому у 2010 р. було прийнято стандарт – міжнародне керівництво із соціальної відповідальності ISO 26000, в якому було узагальнено розуміння різних термінів і надано єдине визначення, за яким: «корпоративна соціальна відповідальність – це відповідальність компанії за вплив її рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства, зважає на очікування

заінтересованих сторін, відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам поведінки, інтегрована у діяльність організації та практикується в її відносинах» [1].

Ведення бізнесу вітчизняними підприємцями не відповідає прийнятому міжнародному стандарту корпоративної соціальної відповідальності. І як наслідок, загалом екологічно чистою в Україні вважається лише 6 % її території. В Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» відмічено, що «антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу» [2].

Використання стратегічних природних ресурсів на території нашої країни є аномальним і перевищує у 2–3 рази екологічно допустимі межі. Україна є однією із найбільш проблемних країн світу. За даними міжнародного рейтингу екологічних досягнень (Environmental performance Index), розрахованому фахівцями Єльського університету (США) за 25-ти показниками, що характеризують дієвість державної політики щодо збереження екосистем, Україна серед 132 країн світу у 2012 р. посіла 102 місце (порівняно з рейтингом 2010 р. наша країна втратила 15 позицій) [3].

Витрати свіжої води в Україні на одиницю виробленої продукції значно перевищують такі показники у розвинених країнах Європи: Франції – у 2,5 рази, Німеччині – у 4,3 рази, Великобританії та Швеції – у 4,2 рази [4].

Територія України характеризується надзвичайно високим показником сільськогосподарської освоєності (71,7 %), що значно перевищує екологічно обґрунтовані межі. Навіть зі зниженням за останні роки цей показник значно перевищує аналогічний показник у більшості країн світу. Порівняно з європейськими країнами, орні землі яких займають 30–32 % загальної площі суходолу, розораність українських земель сягає 53,9 % за рахунок скорочення площ лісів, сіножатей і пасовищ, внаслідок чого змінюється мікроклімат, рівень залягання ґрунтових вод, активізуються процеси аридизації і опустелювання земель, розвивається водна і вітрова ерозія, що зумовлює падіння родючості ґрунтів, деградацію та зниження продуктивності агроекосистем та унеможливорює їх сталий розвиток.

Особливо слід звернути увагу на те, що площа земель державної власності на 1 січня 2012 р. становить 48,2 %, приватної – 51,7 % і колективної – 0,1 %. Площа сільськогосподарських угідь приватної власності досягла 74,2 %, в тому числі ріллі – 83,6 %. Вказана

структура земельного фонду України за формами власності на землю вимагає більш дієвого контролю за їх використанням [4].

Для збереження земельних ресурсів надзвичайно важливим є їх відновлення, у чому суттєву роль відіграють рекультиваційні процеси. На жаль, річні обсяги рекультивованих земель значно поступаються розмірам порушених (землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами) і відпрацьованих (ділянки земель, на яких повністю або частково завершено розробки родовищ корисних копалин, геологорозвідувальні, будівельні та інші роботи, пов'язані з порушенням ґрунтового покриву та потребують рекультивації) земель. Так, у 2012 р. площа порушених та відпрацьованих земель склала 1,7 тис. га, рекультивованих лише 0,7 тис. га.

Загострення проблем в екологічній сфері зумовлено утворенням та накопиченням значних обсягів відходів побутового та виробничого походження, що суперечить принципам екологічно збалансованого природокористування. Щорічні обсяги утворення відходів перевищують 450 млн. т. в рік (біля 10 т. на душу населення), 99 % з яких надходять від економічної діяльності підприємств та організацій. Із загального обсягу утворених відходів щороку утилізується біля 32 %, переважна їх частина видаляється у спеціально відведені місця чи об'єкти (64 %). У результаті, в спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств країни накопичилось майже 15 млрд. т. відходів, з яких 14,2 млн. т. відходи I–III класів небезпеки, що створюють значні ризики для здоров'я населення і стану навколишнього середовища.

Найбільшого антропогенного навантаження зазнає довкілля промислових регіонів, зокрема, Дніпропетровської обл., на території якої утворюється та зберігається більше 60 % сумарних по країні обсягів відходів. В Донецькій обл. у 2012 р. утворилось відходів 56,7 млн. т., або 13,8 % (з них 55,3 млн. т. – від економічної діяльності), в Кіровоградській – 40,1 млн. т., або 8,1 %, у Луганській – 16,7 млн. т., або 4,1 %. Не всі перелічені регіони мають сміттєпереробні підприємства, що значно ускладнює загрози екологічного характеру [4].

Таким чином, концепція корпоративної соціальної відповідальності, практична її реалізація вимагають певної економічної і соціальної зрілості вітчизняного бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: посібник / М. А. Саприкіна, М. А. Саєнсус, А. Г. Зінченко, О. М. Ляшенко, Г. А. Мисько (за науковою редакцією д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України О. С. Редькін). – К.: Вид-во «Фарбований лис», 2011. – 480 с.
2. Закон України «Про основні засади (стратегію державної екологічної політики) на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року №2818-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua.laws/show/2818-7>.
3. Рейтинг екологічних досягнень (Environmental performance Index) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grandars.com/shrola/geografiya/globalye-ekologicheskie-problemy.htm>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.